

دیگران در جمع و تنهایی

یکی از ایرادهای جمع شدن جانداران مختلف مثل حیوانات یا پرندگان به دور هم، خطر سرایت بیماری‌های مختلف یا انگل‌های گوناگون مثل جرب‌ها و کنه‌ها است. گاهی بیماری‌های ویروسی تنفسی یا آلودگی‌های قارچی به سرعت در میان اعضای گروه منتشر می‌شوند.

رضا صادقی

دفاع در برابر خطر یا گریز

حیوانات یا پرندگان ممکن است در شکل یک گروه بزرگ در مقابل تهدید شکارچیان از هم‌نوعان خود دفاع کنند. رفتارهای دفاعی در برابر حیوانات مهاجم در شکل یک گروه یا دفاع جمعی می‌تواند با موفقیت بیشتری همراه باشد. در مقابل، اگر یک شکارچی به تعقیب دسته بزرگی از حیوانات پردازد که هرکدام به یک سو در حال دویدن و فرار باشند، انتخاب طعمه برای او مشکل‌تر از زمانی است که فقط یک هدف را تعقیب و بر آن تمرکز کند. این رفتار را رقیق شدن تمرکز می‌نامند.

شکار گروهی

یکی از نمونه‌های شاخص رفتارهای گروهی، شکار دسته جمعی گرگ‌هاست که با خسته کردن طعمه، می‌توانند به خوراکی دست پیدا کنند که شکار آن به تنهایی ممکن نیست. هنگامی که یکی از اعضای گروه شکار مناسب را پیدا می‌کند، سایر گرگ‌ها را با خیر می‌کند. گرگ‌ها با رفتارهایی چون حرکت دادن دم به یکدیگر می‌فهمانند که نفرات کافی برای حمله به سوی طعمه وجود دارد. گروه تلاش می‌کند که پیش از آغاز حمله تا جای ممکن به هدف نزدیک شود. به طور معمول، طعمه‌های کوچک تلاش می‌کنند تا از چنگ گرگ‌ها فرار کنند در حالی که حیوانات بزرگ در جای خود خشک می‌شوند. سرعت تعقیب و گریز ممکن است حداکثر به ۵۵ تا ۶۰ کیلومتر در ساعت برسد. گرگ‌ها می‌توانند

زندگی انفرادی به شکل مطلق در حیوانات پرندگان تقریباً ناممکن است چرا که همه آنها دست کم برای مدت کوتاهی با هم‌نوعان خود یا سایر جانداران ارتباط نزدیک پیدا می‌کنند؛ مثل دوره زادوولد یا نگهداری از فرزندان یا دوره‌های لانه‌سازی. کمتر ممکن است حیوان یا پرندۀ ای را مشاهده کرد که برای همه عمر در تنهایی مطلق زندگی کند اگرچه ممکن است برخی پرندگان چون قوها و درناها بعد از مرگ همسر، جفت تازه‌ای اختیار نکنند. برخورداری از زندگی گروهی و اجتماعی شکل پیشرفته‌تر و تکامل‌یافته‌تری نسبت به زندگی فردی است. زندگی گروهی نقش مهمی در زندگی و بقای جانوران دارد. برخی مزیت‌های زندگی گروهی از این قرار است:

دفاع از قلمرو خوراک یا زادوولد

پرندگان یا حیوانات در دوره‌های خاصی از زندگی به خصوص زمان تولید مثل نیاز به خوراک بیشتر یا مصرف غذاهای خاص دارند. یک گروه بزرگ بهتر می‌تواند از حریم و قلمرو خوراک پاسداری کند و مانع ورود غریبه‌ها به محدوده‌ای شود که اهمیت بسیاری برای کل گروه دارد. گاهی این رفتار نه در یک زمان خاص بلکه به طور عادی در زندگی اعضای گروه رواج دارد. به عنوان مثال وقتی گروهی کلاغ در محلی مشغول مصرف غذا باشند یکی دو کلاغ مشغول دیدبانی می‌شوند و در صورت احساس خطر بقیه را آگاه می‌کنند.

تا ۳ کیلومتر شکار را تعقیب کنند. علاقه گرگ‌ها به طعمه‌های متحرک و پرحنب وجوش بیشتر از طعمه‌های کم‌جان و تبیل است. هنگامی که قرار باشد گرگ‌ها به هدف‌هایی چون گله گوسفندان حمله کنند؛ باید حواس سگ‌های گله را پرت کنند. به این ترتیب، چند قلاده گرگ، حواس نگهبانان را پرت می‌کنند و دیگری که به طور معمول از بقیه بزرگتر است به طعمه حمله می‌کند. البته برخی سگ‌های گله واکنش مناسب به این رفتار گرگ‌ها نشان می‌دهند و یکی از آنها به جای دور شدن از گله منتظر می‌ماند تا به حساب گرگ فرصت طلب برسند. در بین پرندگان، پلیکان‌ها به صورت گروهی ماهی صید می‌کنند، تعدادی از آنها، ماهیان را به گوشه‌ای از برکه یا ساحل دریاچه‌ها می‌رانند در حالی که باقی پلیکان‌ها انتظارشان را می‌کشند. حواصیل‌ها نیز ممکن است به صورت گروهی ولی با آرامش در محدوده صیادی قدم بردارند.

افزایش قدرت زادوولد

به طور معمول زمان باروری اعضای ماده در گروه‌های بزرگ در یک دوره مشخص و تقریباً هم‌زمان رخ می‌دهد. به این صورت تولد نوزادان یا جوجه‌ها نیز در مقطع زمانی خاصی انجام می‌شود. این دوره ممکن است با هنگامه نیاز به غذای خاص، محل مناسب برای زایمان، آب و هوا و مانند آنها در هنگام کوچ یا فصل به خصوص از سال هماهنگ شود. برخورداری از اعضای بیشتر در گروه، امکان جفت‌گیری برای نرهای زیادتری را ممکن می‌کند تا به این صورت همه اعضای ماده امکان باروری داشته باشند.

شکل دیگری از حمایت گروهی در دوره زادوولد، یاری‌رسانی به حیوانات یا پرندگانی است که مشغول بزرگ کردن نوزادان یا جوجه‌ها هستند. گربه‌ها، فیل‌ها و کلاغ‌ها از این بابت مشهورند. افراد یاری‌رسان ممکن است نوزادان قبلی همان خانواده یا جوانانی باشند که جفت ندارند ولی با یاری‌رساندن به هم‌نوعان خود مهارت بسیاری در بزرگ کردن و تغذیه نوزادان یا لانه‌سازی پیدا می‌کنند و می‌توانند بعداً از آن بهره ببرند. این رفتار به خصوص در جانوران که نوزادان دیررس دارند نقش بسیار مهمی در بقای نوزادان دارد؛ به ویژه زمانی که کمبود خوراک وجود داشته باشد یا برای تهیه آن لازم باشد مسافت زیادی پیموده شود. در صورت مرگ مادر، یکی از افراد یاری‌رسان جای او را پر و از نوزادان مراقبت می‌کند. در حشراتی چون مورچه، زنبور، موربان و برخی عنکبوت‌ها یک طبقه‌بندی اجتماعی در کل گروه پدید می‌آید و افراد به دو طبقه کارگر و افراد تولیدمثل‌کننده تقسیم می‌شوند. طبقه کارگر هیچ نقشی در باروری و زادوولد ندارد.

آگاهی دادن به همدیگر

گاهی رفتارهای گروهی فقط برای سهیم شدن در مجموعه‌ای از اطلاعات اجتماعی شکل می‌گیرند. مثل اینکه حیوانات محل دسترسی به خوراک، راه گریز از مهاجمین یا محل استراحت را از یکدیگر فرا می‌گیرند. این رفتار ممکن است به صورت دوره‌ای در زمان‌های خاصی مثل دوره تولید مثل یا کوچ شدت بیشتری پیدا کند.

کاهش مصرف انرژی

جمع شدن حیوانات و پرندگان به دور هم در هوای

خوراک ضعیفان را سرقت کنند. به این صورت پرنده یا حیوان سارق بدون مصرف انرژی زیاد به راحتی به خوراک عضو ضعیف‌تر گروه دست پیدا می‌کند. از دید شکار و صید، یک گروه بزرگ در مقابل نگاه دشمنان برجسته‌تر است و اقبال کمتری برای استتار و پنهان شدن دارند. مخفی شدن یک دسته چندصد یا چند هزارتایی از حیوانات و پرندگان کار ساده‌ای نیست.

اشکالات زندگی گروهی

زندگی جمعی و گروهی بدون اشکال نیست. یکی از ایرادهای جمع شدن جانداران مختلف مثل حیوانات یا پرندگان به دور هم، خطر سرایت بیماری‌های مختلف یا انگل‌های گوناگون مثل جرب‌ها و کنه‌ها است. گاهی بیماری‌های ویروسی تنفسی یا آلودگی‌های قارچی به سرعت در میان اعضای گروه منتشر می‌شوند. ممکن است اعضای قوی‌تر گروه